

Zkouška z předmětu Základy společenských věd s didaktikou, Občanská výchova s didaktikou (KSV/QZMX) – studijní obor Učitelství základů společenských věd a občanské výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol (AKVO 75041275)

(1) Do zkoušky ústí tyto povinné předměty:

a) KFI/PFFZS	Filosofické základy chápání společnosti
b) KSV/HEUX	Historie ekonomického myšlení
c) KSV/SVVX	Sociologie výchovy a vzdělávání
d) KSV/DOIX	Didaktika výchovy k občanství
e) KTEO/PFND	Dějiny náboženství
f) KSV/KDSX	Kapitoly z dějin 20. století
g) KSV/DZSX	Didaktika ZSV
h) KSV/CFLX	Česká filosofie
i) KSV/KSDX	Komparace současných demokratických systémů
j) KSV/MVGX	Mediální výchova, mediální gramotnost
k) KSV/PTEX	Průřezová témata RVP a rozvoj klíčových kompetencí

(2) Do zkoušky nejsou zařazeny žádné povinně volitelné předměty.

(3) Zkouška se člení na tyto dílčí součásti:

1. **Občanský a společenskovědní základ**
2. **Didaktika výchovy k občanství a občanského a společenskovědního základu**

(4) Státní zkouška je ústní, trvá celkem 30 minut (každá dílčí součást státní zkoušky trvá 15 minut), časový úsek 30 minut má student/ka k dispozici celkem na přípravu odpovědí.

V každé součásti státní závěrečné zkoušky odpovídá student/ka na 1 otázku, kterou volí náhodným výběrem z okruhů, jež jsou pro každou součást stanoveny. Po odpovědi na otázku z dílčí součásti **Občanský a společenskovědní základ** student/ka plynule přechází k odpovědi na otázku z dílčí součásti **Didaktika výchovy k občanství a občanského a společenskovědního základu**. Student/ka zároveň předkládá v souladu s **Opatřením děkana č. 7/2017 o studiu v bakalářských a magisterských studijních programech, čl. 19 odst. 2 portfolio (v tištěné podobě), jehož povinnou součástí jsou záznamy studenta/studentky z průběžné a souvislé pedagogické praxe. Další (nepovinnou) součástí portfolio mohou být certifikáty o absolvování kurzů, workshopů či seminářů vztahujících se ke studovanému oboru**. O výsledku zkoušky rozhodují členové komise, kteří odpovědi na každou otázku z dílčí součásti posuzují podle těchto kritérií: a) vymezení problému, jevu, události, objasnění jeho (její) podstaty, případně příčin a důsledků, zejména u ekonomických problémů grafické znázornění – b) významné osobnosti, které se zkoumáním problému, jevu, události zasloužily, analýzy jejich koncepcí – c) literatura, relevantní zdroje k danému problému nebo události (případně číselné údaje), jejich analýza, konkrétní příklady – d) logika a úplnost odpovědi, správné užívání odborné terminologie – e) vazba analyzovaného problému, jevu, události na pedagogickou praxi (vazba tématu na RVP/ŠVP, jak o daném tématu pojednávají učebnice výchovy k občanství, základů společenských věd pro ZŠ/SŠ). Pokud se všichni členové komise jednoznačně neshodnou na výsledné známce ze zkoušky KSV/QZMX, následuje hlasování, v němž rozhoduje shodný názor alespoň nadpoloviční většiny členů komise, při rovnosti hlasů rozhodne o známce předseda komise.

(5) Pro dílčí součást **Občanský a společenskovědní základ** platí tyto tematické okruhy:

1. Pojem pravdy a její význam v sociálním kontextu (teorie pravdy, důsledky pro aplikaci na různé oblasti lidského života).
2. Rozum a emoce - jejich vztah a otázky rovnováhy mezi nimi (řecká diskuse o roli emocí/vášní v morálním životě člověka, Nietzscheho rozlišení apollónského a dionýsovského života a jeho důsledky).
3. Láska a její mnohotvárné podoby (čtyři řecké pojmy lásky a jejich význam dnes, křesťanské rozvinutí řeckého pojmu agapé).
4. Osvícenství jako historický fenomén a jako nadčasový úkol. Sekularizace (pojem náboženství a sekularizace, důsledky pro morální otázky dnešní společnosti, střety kultur apod.).
5. Vznik politické ekonomie jako vědecké disciplíny a hlavní vývojová charakteristika ekonomického myšlení do konce 19. století a jeho význam.
6. Keynesiánství a neokynesiánství jako směry v ekonomickém myšlení a hospodářské politice 20. století a jejich význam.
7. Monetarismus jako alternativní směr liberálního (neoliberálního) ekonomického myšlení i hospodářské politiky ve druhé polovině 20. století (Milton Friedman) a jeho význam.
8. Neoliberalismus (libertarianismus) jako směr ekonomického myšlení i hospodářské politiky v globalizovaném světě od 80. let minulého století do současnosti (August Friedrich von Hayek) a jeho význam.
9. Neoinstitucionalismus a ekonomické myšlení v etapě současné globalizace a hlavní problémy soudobé hospodářské politiky.
10. Socializace a škola, rodina a škola, funkce školy, sociologický pohled na školu a učitelskou profesi.
11. Sociologický výzkum v pedagogických vědách.
12. Vzdělanostní společnost (koncept a jeho kritika).
13. Vybrané reflexe vzdělávání v soudobých společnostech (např. J. Keller, P. Bourdieu, M. Foucault, I. Illich, K. P. Liessmann).
14. Buddhizmus a hinduizmus.
15. Judaizmus.
16. Křesťanství.
17. Islám.
18. České země v období první světové války a první Československé republiky (1914-1938).
19. Československo v letech 1938-1948.
20. Československo v letech 1948-1989.
21. Evropa a svět v letech 1914-1945.
22. Evropa a svět v letech 1945-1991.
23. Základní etapy vývoje české filosofie, hlavní směry, osobnosti, témata.
24. Člověk a společnost jako téma v dějinách českého filozofického myšlení.
25. Člověk a příroda jako téma v dějinách českého filozofického myšlení.
26. Dějiny a dějinnost jako téma v českém filozofickém myšlení.
27. Děti, mládež a média: základní charakteristiky.
28. Problematické aspekty užívání médií dětmi a mládeží.
29. Přímá demokracie antického Řecka. Současná přímá demokracie - Švýcarsko, ústavní systém, dělba moci, volby, stranický systém. Nástroje přímé demokracie v zastupitelské demokracii.

30. Zastupitelská demokracie – prezidentská, poloprezidentská. Spojené státy americké, Francie – ústavní systémy, dělba moci, volby, stranické systémy.

31. Zastupitelská demokracie – parlamentní. Velká Británie – ústavní systém, dělba moci, stranický systém. Kancléřský model Spolkové republiky Německo – ústavní systém, dělba moci, stranický systém.

(6) Pro dílčí součást **Didaktika výchovy k občanství a občanského a společenskovedního základu** platí, tyto tematické okruhy:

1. Základní a střední vzdělávání podle platných aktuálních dokumentů MŠMT. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) - vzdělávací oblast Člověk a společnost (charakteristika a cíle), vzdělávací obor Výchova k občanství (vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo). Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G) – vzdělávací oblast Člověk a společnost (charakteristika a cíle), vzdělávací obor Občanský a společenskovední základ (vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo). Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání (RVP SOV pro vybraný vzdělávací obor) – vzdělávací oblast Občanský vzdělávací základ (charakteristika, cíle, očekávané výstupy a učivo). Školní vzdělávací program (ŠVP).

2. Mezníky české výuky občanského a společenskovedního základu. Současný stav výuky občanské výchovy a základů společenských věd v ČR. Interdisciplinární charakter, terminologie, mezipředmětové vztahy (konkretizace podle studijní kombinace). Analýza učebnic s aktuální doložkou MŠMT ČR a dalších učebních pomůcek občanského a společenskovedního základu.

3. Klíčové kompetence podle RVP ZV (kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní – charakteristika a cíle), RVP G (kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská a kompetence k podnikavosti – charakteristika a cíle) a RVP SOV (kompetence absolventa vybraného vzdělávacího oboru – klíčové a odborné kompetence - charakteristika a cíle).

4. Průřezová témata podle RVP ZV (charakteristika, přínos, tematické okruhy – osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova), RVP G (charakteristika, přínos, tematické okruhy – osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova), a RVP SOV (charakteristika, přínos, tematické okruhy vybraného vzdělávacího oboru – občan a demokratická společnost, člověk a životní prostředí, člověk a svět práce, informační a komunikační technologie).

5. Profesionální identita učitele společenských věd na ZŠ a SŠ. Specifika profese učitele výchovy k občanství a občanského a společenskovedního základu (role, kompetence...). Etika učitele společenskovedních předmětů. Třídní učitel. Náměty pro práci učitele na sobě samém.

6. Příprava učitele společenských věd na výuku na ZŠ a SŠ. Didaktická analýza tematických celků a příprava konkrétní vyučovací hodiny. Formulace cílů, motivace. Fáze výuky. Organizační formy výuky. Didaktické zásady uplatňované ve výuce výchovy k občanství a občanského a společenskovedního základu.

7. Rozvoj osobnosti žáka – studenta v hodinách občanské výchovy a společenských věd na ZŠ a SŠ. Rozvoj morálního vědomí. Činnostně orientované - aktivní vyučování. Kontroverzní témata ve výuce společenských věd na ZŠ a SŠ.

8. Vybrané výukové metody (klasické, aktivizační a komplexní) a jejich místo ve výuce výchovy k občanství a občanského a společenskovedního základu. Rozbor vhodných

efektivních metod pro společenskovední výuku na ZŠ a SŠ. Neoblíbená témata ve výuce – metodicko-didaktická doporučení.

9. Hodnocení ve společenskovední výuce na ZŠ a SŠ. Definice, funkce a typy hodnocení. Pozitivní a negativní hodnocení. Problémy školního hodnocení. Sebehodnocení žáků. Práce s chybou.

10. Aktuální otázky ve výuce výchovy k občanství a občanského a společenskovedního základu. Pedagogické přístupy, zásady práce, vhodné metody a metodicko-didaktická doporučení pro učitele společenskovedního základu v základním a gymnaziálním vzdělávání a na středních odborných školách.

11. Výuka sociologických témat v základním a středním vzdělávání. Následující témata analyzujte v kontextu oborové a předmětové didaktiky: problematika sociální struktury společnosti; proces socializace a mezilidské komunikace; sociální procesy a sociální problémy.

12. Výuka politologických témat v základním a středním vzdělávání. Následující témata analyzujte v kontextu oborové a předmětové didaktiky: lidská práva a svobody; politický život ve státě, volby a volební systémy; občan a občanská společnost; evropská integrace, Evropská unie; globalizace.

13. Výuka filozofie ve středním vzdělávání. Následující témata analyzujte v kontextu oborové a předmětové didaktiky: vztah filozofie k mýtu, náboženství, vědě a umění; problematika hlavních filosofických směrů a jejich klíčových představitelů v jednotlivých etapách vývoje filosofického myšlení.

14. Výuka historie v rámci společenskovední výuky na základních a středních školách v rámci občanského a společenskovedního základu.

15. Výuka ekonomických témat v základním a středním vzdělávání. Následující témata analyzujte v kontextu oborové a předmětové didaktiky: základní principy tržního systému; postavení spotřebitele v tržní ekonomice; peníze v soudobém kapitalismu; práce jako výrobní faktor; vybrané ekonomické problémy soudobého globálního kapitalismu.

Odpovědi k otázkám 11.–15. by měly být strukturovány tak, aby byl jasně formulován obsah vyučovacích hodin (výukových jednotek) s ohledem na vytčené cíle výuky, dále byl vysvětlen způsob, jak bude zpřístupňován obsah vyučovacích hodin žákům/studentům, včetně forem a metod, neměla by být opomenuta vazba tématu na RVP (příp. ŠVP). Studenti by se dále měli vyjádřit, jak o daném problému pojednávají učebnice, jaké odborné texty k tomu sami přečetli, jaké další materiály se dají použít (internetové zdroje, filmy, reportáže atd.), jaké mezipředmětové vztahy je možné u daného tématu rozvíjet, s jakými průřezovými tématy a jak konkrétně by se dané téma dalo propojit, jak by bylo provedeno hodnocení žáků/studentů, atd. Tematické okruhy jsou shodné s otázkami, na které student/ka odpovídá.